

Chápeme správne čo to znamená veriť ? Je viera „zážitkom“ ako vraví modernizmus a protestantizmus?

P. Jan Rosiak SJ

9. septembra 2020 ✝ Cirkev ✝ Modernizmus

Rozum a viera

Na otázku, čo je „viera“ a čo znamená „veriť“, katolík jednoducho odpovie: *„veriť znamená považovať za pravdivé, čo Pán Boh zjavil a skrze Cirkev predkladá k vereniu. Viera je teda súhlasom rozumu, ktorý dobrovoľne uznáva za pravdivé slovo Božie, a to preto, že to zjavil Boh, najvyššia Pravda.“*

Odpoveď modernistu nebude tak jednoduchá, dokonca ani podobná. Ale aj keby snáď bola v niečom podobná či dokonca rovnaká, tak jej podstatný zmysel by bol úplne odlišný.

Podľa učenia Cirkvi a zdravého rozumu, na to aby človek veril v Boha, musí najskôr vedieť, že Boh existuje a že vôbec pravdy podané k vereniu zjavil. Človek teda môže poznať tak existenciu Boha, najvyššej Pravdy, ako aj skutočnosť Zjavenia nadprirodzených, večných, absolútnych a nemenných právd.

Aj keď sa viera a rozum ako dva rôzne zdroje poznania od seba podstatne odlišujú, tak nikdy nemôžu zaujímať rozporné postoje v otázkach, ktoré sú ich spoločným predmetom. Naopak, tam kde sa stretávajú, častokrát spájajú svoje svetlo poznania a navzájom sa podporujú. Neexistuje a existovať nemôže, pokiaľ ide o jeden predmet, iná pravda pre rozumové poznanie, a iná pre vieru. Je nutné len dodať, že nie vždy sa spolu stretávajú, keďže oblasť rozumového poznania je širšia, než oblasť a záujmy viery. Koniec koncov aj oblasť viery siaha niekedy ďalej, nekonečne ďalej, ako dokážu prirodzené sily ľudského rozumu dosiahnuť.

Modernizmus chápe vzájomný vzťah medzi vierou a rozumom úplne inak. Ako tvrdí, viera a rozum sú nielen rôznymi oblasťami ľudskej činnosti, ale aj definitívne a úplne oddelenými. Nikde a nikdy sa nestretávajú.

Predmetom viery je totiž to, a len to, čo rozum považuje za veci celkom nepoznané a nepoznateľné. Rozum naopak pôsobí v oblasti pozemských javov, kde nie je pre vieru miesto. Poľom viery sú záležitosti a veci týkajúce sa Boha, ktoré sú naopak úplne nedostupné a cudzie rozumu. Za túto cenu a pod touto podmienkou modernizmus slovne a čisto iba formálne vyhlasuje, že nie je možný akýkoľvek rozpor medzi rozumovým poznaním a vierou. Pokiaľ sa nikdy nestretnú, nemôžu sa pochopiteľne ani prieť.

Dôsledkom tejto svojráznej teórie o „dvojakej pravde“ je nemenej svojrázne rozlišovanie dvojakeho postoja ku skutočnosti. Ako filozof bude modernista popierať to, čo uzná ako veriaci, a naopak. Modernista teda napr. na otázku, či Kristus konal zázraky, vstal z mŕtvych a pod., ako filozof odpovie: „nie“, a ako veriaci vyzná: „áno.“

Je to zvláštny postoj, ale koho dejiny ľudského myslenia naučili ničomu sa nečudovať, ten bez problémov tento jav pochopí. Jednou zo zásad, ktoré modernizmus vyznáva, je totiž v modernej filozofii veľmi rozšírený, svojho druhu umiernený skepticizmus, agnosticizmus, ktorý vychádza z predpokladu, že sa celý

svet bytostí a vecí, obzvlášť oblasť nadzmyslových, metafyzických súcien, nachádza mimo dosah ľudského rozumu a presahuje jeho možnosti. Jeho náležitým predmetom by boli výhradne javy zachytené prípadnou skúsenosťou, a to len v tej podobe, v akej sú pozorovateľné: javy premenlivé a pominuteľné. Preto sa modernista ako filozof domnieva, že človek nemôže poznať substanciu vecí, ktorých prejavy a prípady vníma. Je tiež presvedčený, že sa nikdy cestou rozumového poznania nedokáže priblížiť k Bohu. Rozumové, špekulatívne a pojmové poznanie Boha nemá v jeho očiach žiadnu objektívnu cenu. Ako filozof teda nevie, či Boh existuje, a ani to, či vôbec zjavil nejaké pravdy, ktoré by človek mal so súhlasom svojho rozumu prijať. Modernista ide ešte ďalej a prekračuje hranice nestrannosti, keď prehlasuje, že veda a dejiny majú byť ateistické, pretože oblasť filozofie, histórie a vedy sú vo všeobecnosti uzavreté náboženstvu a viere.

Náboženstvo ako záležitosť srdca

Na druhej strane filozof nemôže nevidieť, že náboženstvo existuje, že je skutočným javom, ktorý je potrebné vysvetliť. A tu, pri vysvetľovaní javu náboženstva, sa modernizmus odvoláva na tzv. zásadu „imanencie“. Po odmietnutí všetkého rozumového poznania Boha a dejinného faktu Zjavenia nezostáva nič iné než hľadať počiatky náboženstva, zjavenia a viery výlučne v človeku samom. Ak je náboženstvo určitou formou života, je potrebné nájsť vo vnútornom ľudskom živote jej pramene a vyčítať jej prvotné dejiny. Modernizmus teda všetko poznanie Boha, a to aj vrátane nadprirodzeného zjavenia, vyvodzuje čisto z hlbín ľudského vedomia, či presnejšie z tajov podvedomia. Podľa modernistického poňatia je prvým hnutím rodiaceho sa náboženstva tajomný vnútorný prúd, hlboká potreba ľudskej prirodzenosti. Prvým zárodkom je zvláštne pohnutie srdca, náboženský cit, vedomie božskosti, keď duša bezprostredne zakúša styk s neznámym a nepoznatelným „božstvom“, prežíva Boha, preniká do okruhu jeho prítomnosti a moci. A to je viera, počiatok a základ celého náboženstva. Viera: hlboký vnútorný náboženský cit, zrodený z tajomnej potreby srdca, z túžby po božstve, bez žiadneho predchádzajúceho zásahu rozumu, čisto skrze vnútorné a bezprostredné stretnutie s neznámou božskou skutočnosťou v nedostupných sférach podvedomia. Nejedná sa teda o poznanie, ale o pocit imanentného Boha v ľudskom srdci. Nejde o súhlas rozumu s Božou pravdou, ale o viac či menej jasné uchopenie vlastného vedomia. „Je to vlastné nazeranie,“ píše Tyrell, „nie počutá viera“

V „náboženskom cite“ má svoj počiatok nielen viera, ale s vierou a vo viere aj Zjavenie. Modernistické „zjavenie“ nie je, napriek tomu čo hovorí, katolíckou vierou, Božím slovom, kde sa Boh v slobodnom čine zvonka prihovára k ľudstvu skrz prorokov, apoštolov a svojho Syna a následne odovzdáva poklad zjavených právd Cirkvi k ich ďalšiemu hlásaniu. Je prirodzeným, pre každú veriacu dušu vnútorným javom, ku ktorému dochádza vždy vtedy, keď „náboženský cit“ spolu s Bohom ako svojou príčinou a svojím predmetom prekračuje hranicu podvedomia a vstupuje do sféry vedomia. Zjavenie je teda náboženským vedomím božskej prítomnosti; vnútorne prežívané zjavenie je zo svojej strany vierou, ale vierou už uvedomelou, pokiaľ uvážime, že v modernistickom poňatí prvotná základná viera psychologicky predchádza „zjavenie“.

Viera ako zážitok, dogma ako evolúcia

Takto všetky náboženstvá, kresťanstvo nevynímajúc, vďaka za svoj pôvod „náboženskému citu“ vinúcemu sa skrze „životnú imanenciu“ z tajov podvedomia. Imanentný Boh, nedostupný rozumu (filozofii a vedomosti), sa stáva pre vieru skutočnosťou. Filozof modernista teda uznáva existenciu božstva, ale podľa zásady agnosticizmu len natoľko, nakoľko božstvo predstavuje predmet viery, náboženského citu a zjavuje

sa v duši veriaceho. Len táto skutočnosť božstva nepresahuje svet skúsenostných javov, mimo ktorých sa filozof predsa nepúšťa. Na otázku, či je Boh skutočným súcnom mimo cit a skúsenosť, filozof agnostik odpovie, že táto otázka nie je príliš dôležitá a koniec- koncov ani nemá riešenie. Avšak ako veriaci modernista vie, že Boh existuje, ba má v tomto ohľade väčšiu istotu, než je akákoľvek istota vedecká. O čom totiž mlčí rozum, to hlása nado všetku pochybnosť sám náboženský cit obdarený zvláštnou intuíciou srdca, vďaka ktorej človek bezprostredne „zakúša“ Boha. Tento bezprostredný zážitok Boha tvorí v skutočnosti človeka veriaceho. Bez tejto skúsenosti viera nemôže existovať.

Pre nadprirodzený rád v tradičnom a pravom zmysle slova tu niet miesta. Doposiaľ sme nevideli u modernistu miesto ani pre skutočnú intelektuálnu činnosť. Avšak modernizmus nechce z oblasti náboženstva úplne vylúčiť rolu rozumu. Opakuje pomerne často a dôrazne, že „náboženský človek by mal svoju vieru premyslieť“. „Premyslenie“ spočíva v tom, že sa ľudské uvedomelé myslenie akosi zahĺbi nad základným a primitívnym náboženským pôžitkom, preniká ho svojím svetlom, vypracováva jeho obsah, ktorý vystihuje v pojmoch a vyjadruje v slovách. Činnosť myslenia prebieha v tomto štádiu dvojmo: najskôr sa prirodzene a mimovoľne rodí prostý postreh, spontánna životná reakcia na popudy náboženského citu; následne myslenie z týchto prvotných postrehov vytvára stále presnejšie pojmy a vyjadruje ich v podobe „druhých viet“, teraz už pevne vymedzených.

Tieto „druhé vety“ a formulácie potvrdené Cirkvou majú byť skutočnými dogmami viery. Cieľom dogmatických vyhlásení teda nie je vyjadrenie zjavenej pravdy, ale uvedomenie si svojej viery, svojho náboženského zážitku. Modernistická „dogma“ sa javí ako výsledok rozumového úsilia vedúceho k uvedomeniu si, čo je rozumovo nepoznatelné a čo nebolo rozumom postrehnuté. „Dogma“ plní voči veriacemu len rolu nástroja a voči predmetu viery nie je pravdou, ale len symbolom pravdy, pravdy nikdy nedosiahnuteľnej, pretože je vždy zahalená tajomnou a priezračnou skutočnosťou „Božieho dotyku“. Keďže je predmet viery neobmedzene členitý a človek podlieha vo svojich zážitkoch, názoroch a poznatkoch neustálemu vývoju, tak sa bude zásadne, vnútorne a obsahovo meniť aj dogma; musí sa meniť, ak má zostať plodným vyjadrením toho, čo je jediné podstatné: živého náboženského citu a náboženského života. Nemenná, absolútna a večná dogmatická pravda neexistuje.

A tu sa dostávame k tretej základnej modernistickej zásade: filozofickému evolucionizmu. Podľa tejto zásady všetko podlieha vývoju: dogma ako prirodzený výsledok duševnej činnosti, Cirkev ako plod kolektívneho vedomia, sväté knihy ako prejav a súbor výnimočných náboženských skúseností a nakoniec samotná viera ako náboženský zážitok a skúsenosť.

pokračovanie v [II. časti](#)

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/chapeme-spravne-co-to-znamena-verit-je-viera-zazitkom-ako-vravi-modernizmus-a-protestantizmus/>